

خودکفایی شکست خورده به افق امیدوارانه در عرصه کشاورزی رسید

متأسفانه به دلیل اجرای برخی سیاست‌های نادرست در حوزه کشاورزی خوداتکایی در ۸ محصول اساسی در ۲۹۲۰ روز دولت روحانی با شکست مواجه شد

بررسی‌های مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی نشان می‌دهد در حال حاضر سطح تولیدات داخلی از عرضه کالاهای اساسی بخش کشاورزی کمتر از ۶۰ درصد است و برخی از کالاها مانند دانه‌های روغنی، ذرت و کنجاله سویا که عمده آنها وارداتی هستند، فاصله بسیار زیادی با سطح ضریب امن غذایی دارند.

گندم

دولت قبل یکی از اهداف مهم خود در اجرای طرح خوداتکایی را متمرکز بر خودکفایی در تولید گندم گذاشت و در سال ۹۵ با تولید ۱۴ میلیون تن گندم جشن خودکفایی را برگزار کرد اما عدم تعیین نرخ مناسب برای خرید تضمینی گندم، عدم اتخاذ سیاست‌های حمایتی مناسب برای کشاورزان، خشکسالی و کاهش بارندگی و عدم پرداخت بوقوع مطالبات از سوی دولت موجب شد تا کشاورزان از فروش محصول به دولت استقبال نکنند و به جای دولت گندم خود را به دلان بفروشند.

دولت قبل در سال زراعی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ قیمت خرید تضمینی گندم را ۴ هزار تومان در نظر گرفت و در بهار ۱۴۰۰ به علت اعتراضات زیاد به ۵ هزار تومان افزایش داد. یکی از اصلی‌ترین دلایل تبدیل ایران به کشور واردکننده گندم، تعیین نرخ خرید تضمینی گندم در چند دوره با کمترین افزایش در قیاس با سال قبل بود. به عنوان نمونه نرخ خرید تضمینی در سال ۹۳، ۱۰۵۰ تومان و بعد از ۷ سال در سال ۱۴۰۰ به ۵۰۰۰ تومان رسید. این افزایش قیمت در نرخ خرید تضمینی به هیچ عنوان نمی‌توانست هزینه‌های کشاورزان را پاسخ دهد و نارضایتی آنها را در پی داشت و دلان را خریدار اصلی محصول کشاورزان قرار داد.

بر اساس آمار گمرک افزایش واردات گندم در سال ۹۹ از صفر تن در سال ۹۸ به نزدیک ۲ میلیون تن رسید. همچنین آمار واردات ۹ ماهه سال ۱۴۰۰ نشان می‌دهد، ۵ میلیون و ۱۸ هزار تن گندم به ارزش ۱/۷ میلیارد دلار به کشور وارد شد.

دولت سیزدهم اما از ابتدای سال ۱۴۰۱ در بحث خرید تضمینی گندم، با نگاه حمایت از تولید داخل و حفظ امنیت

رسیدن به خودکفایی در تولید محصولات اساسی از مؤلفه‌های بسیار مهم برای کشور است که با توجه به تنش‌های جهانی و به خطر افتادن ضریب امنیت غذایی کشورها از جایگاه و اهمیت بیشتری برخوردار شده است. ضرورت رسیدن به خودکفایی در کالاهای اساسی، بارها نیز مورد تأکید مقام معظم رهبری نیز قرار گرفته است و ایشان رسیدن به خوداتکایی در تولید محصولات اساسی و کاهش وابستگی در واردات را گوشزد کرده‌اند. با شروع به کار دولت سیزدهم، حرکت به سمت کاهش وابستگی و خودکفایی در محصولات اساسی در دستور کار قرار گرفت و تلاش شد تا در حوزه غذا، تأمین کالاهای اساسی رقم بخورد. وزارت جهاد کشاورزی هم مهمترین مأموریت خود را امنیت غذایی پایدار قرار داده است و در سال زراعی جاری و سال زراعی آینده، حمایت از تولید کالاهای اساسی و غلات، محدود کردن کاشت گیاهان آبربر، تغییر الگوی کشت و کاشت محصولات اساسی را در اولویت خود قرار داده است.

طرح خوداتکایی در تولید ۸ محصول اساسی

یکی از چالش‌های اساسی اقتصاد کشور در طی سال‌های اخیر، وابستگی شدید در محصولات راهبردی کشاورزی است درحالی‌که تغییر جهت از وابستگی به واردات و حمایت از تقویت تولید داخل برای دستیابی به خودکفایی کشور در تولید محصولات اساسی کشاورزی در قانون برنامه توسعه ششم در نظر گرفته شده است. به موجب ماده ۳۱ قانون برنامه ششم توسعه، نیل به خودکفایی ۹۵ درصدی در محصولات اساسی زراعی، دامی و آبی در پایان اجرای قانون برنامه و افزایش تولیدات کشاورزی بویژه محصولات دارای مزیت صادراتی و رسیدن به تراز تجاری مثبت هدفگذاری شده است.

دولت یازدهم در سال ۹۲ با هدف افزایش ضریب امنیت غذایی، طرح خوداتکایی برای ۸ محصول اساسی را در راستای مطالبات رهبر معظم انقلاب و اجرای سیاست‌های اقتصاد مقاومتی تهیه کرد اما این طرح بعد از گذشت ۸ سال نه تنها نتوانست به خوداتکایی در تولید ۸ محصول اساسی برسد که متأسفانه خودکفایی در تولید بعضی از محصولات مانند گندم را هم به واردات تبدیل کرد.

این ۸ محصول شامل برنج، جو، گندم، حبوبات، پنبه، چغندر قند، ذرت و دانه‌های روغنی بودند که برنامه خوداتکایی برای آنها تدوین شد، اما سوءمدیریت‌ها، عدم اتخاذ شیوه‌های صحیح و نگاه مقطعی برخی از دولتمردان به موضوع خودکفایی با هدف واردات به صرفه‌تر برای کشور،

سیاست ارز ۴۲۰۰ تومانی و تغییرات اقلیمی و کاهش بارندگی و خشکسالی از دلایل عمده‌ای بودند که کشور را از رسیدن به جایگاه خوداتکایی دور کرد.

ایران در زمره کشورهای با اقلیم‌های متفاوت و دارای ۱۸ میلیون هکتار از اراضی کشاورزی است که می‌تواند بستر تولید کالاهای اساسی را در داخل فراهم کند. اگرچه کشورمان در سال‌های گذشته با بحران بی‌آبی روبه‌رو شد و از میانگین بارش سالانه ۲۴۰ میلیمتر به ۱۴۰ میلیمتر در سال گذشته رسید، اما با بهره‌گیری از الگوی کشت، بهینه‌سازی در مصرف آب و کاهش تولید محصولات آبربر می‌تواند تنش‌های بی‌آبی را با کمترین نوسان مدیریت کند.

دولت قبل در بازه ۸ ساله حضور خود بدون توجه به استفاده از الگوهای کشت و اصرار بر تداوم سیاست ارز ترجیحی، بخش کشاورزی را با مشکلات زیادی روبه‌رو کرد به طوری که تولید بخشی از محصولات کشاورزی در داخل نسبت به واردات دیگر توجیه اقتصادی نداشت و واردات از تولید داخل پیشی گرفت.

ارز ترجیحی به محصولات اساسی شامل گندم، جو، دانه‌های روغنی، روغن خام، ذرت، کنجاله سویا و دارو تعلق گرفت و با ادامه اجرای این سیاست برخی از طرح‌های خودکفایی مانند گندم به سمت توقف تغییر جهت دادند.

فارغ از تأثیر بحران بی‌آبی در کشور، تأثیر سیاست‌های دولت قبل در بخش کشاورزی صدمات زیادی به آن وارد کرد و نتوانست اهداف طرح خوداتکایی در تولید ۸ محصول اساسی را محقق نماید.